

OPMERKINGEN OVER HET NOMENCLATUUR- RAPPORT

door Dr. Th. C. OUDEMANS.

(Uitgesproken op de Algemeene Vergadering der N. B. V.
te Arnhem op 27 Mei 1932).

Naar aanleiding van het Rapport der Commissie, ingesteld door de Nederlandsche Boschbouwvereniging, tot het brengen van meerdere eenheid in de nomenclatuur der houtsoorten, zou ik de volgende opmerkingen willen maken.

Volledigheidshalve wil ik allereerst verwijzen naar den brief van 10 September 1929 door mijn Vader, Dr. J. Th. Oudemans, en mij gericht aan het Bestuur der Nederlandsche Boschbouwvereniging, naar aanleiding van het rondschrĳven Nr. 3 van Juli 1929 dier Vereeniging. Die brief luidde als volgt:

Aan het Bestuur der Nederlandsche Boschbouwvereniging, p/a den Secretaris, den Heer G. Houtzagers, te Arnhem.

Mijne Heeren,

Naar aanleiding van Uw rondschrĳven No. 3 van Juli 1929, maken wij allereerst de opmerking, dat de wijziging in de derde kolom, van „Nederlandsche benaming” in „Volksnaam”, ons onjuist voorkomt. In genoemde kolom vindt men b.v. namen als Reitenbachii, Schwedleri, geelbloeiende paardekastanje, Lambertusnoot, Virginische Zevenboom enz. enz., waarvan toch niemand zal beweren, dat dit „Volksnamen” zijn. Derhalve achten wij de eerstgebruikte woorden „Nederlandsche benaming” juister. Nóg juister achten wij de woorden „Nederlandsche naam”, omdat in kolom 1 en 2 ook het woord *naam* en niet het woord *benaming* is gebruikt.

Wat nu aangaat die Nederlandsche namen, brengen wij onder Uwe aandacht, dat op 27 December 1902 door het Hoofdbestuur der Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging eene Commissie is benoemd, die zou trachten eenheid te brengen in het gebruik van Nederlandsche Plantennamen. Deze Commissie, bestaande uit de heeren Dr. M. Greshoff, Voorzitter, H. Heukels, Secretaris, Dr. A. C. Oudemans, Penningmeester, Dr. H. J. Calkoen, Prof. Dr. J. H. Gallée, Dr. A. I. M. Garjeanne, H. L. Gerth van Wijk, E. Heimans, Prof. Dr. J. MacLeod, J. P. Thyssen, heeft het resultaat van haren 4-jarigen arbeid aan genoemd Hoofdbestuur aangeboden, dat die lijst heeft uitgegeven in December 1906. Deze lijst, door een aantal bekende plantkundigen samengesteld, heeft een zeker burgerrecht verkregen, weshalve wij meenen, dat men zeer zeker rekening met haar te houden heeft. Het komt ons voor, dat dit in Uw lijst niet het geval is. Zoo vindt men in die naamlijst (van de Ned. Nat. hist. Ver.) voor *Populus tremula*: ratelpopulier, terwijl Uwe lijst spreekt van trilpopulier, voorts voor *Aesculus Hippocastanum*: wilde kastanje, bij U paardekastanje, vervolgens *Salix aurita*: geoorde wilg, bij U oorwilg, *Salix cinerea*: grauwe wilg, bij U grijze wilg, *Salix viminalis*: bindwilg, bij U katwilg, *Sambucus nigra*: vlier, bij U gewone vlier, *Sorbus aucuparia*: lijsterbes, bij U ge-

wone lijsterbes, *Ulmus campestris*: iep, bij U veldiep, *Ulmus effusa*: stecliep, bij U fladderiep. Zoo zouden wij voort kunnen gaan.

Ons treft echter nog veel meer Uwe poging, om den algemeen gebruikelijken naam *den* voor het geslacht *Pinus* te vervangen door den naam *pijnboom* en den naam *den* te gebruiken voor het geslacht *Abies*. Hiermede kunnen wij ons in geen geval vereenigen. Een naam, die b.v. zóó is ingeburgerd als de naam „grove den”, mag men naar onze meening niet *trachten* te vervangen door de ten eenenmale geheel ongebruikelijke woorden „gewone pijnboom”. Onze meening is deze, dat „men” in de eerste plaats onderscheidt *dennen* en *sparren*, waaronder dan eenerzijds *Pinus*, anderzijds *Abies* plus *Picea* verstaan wordt. Wie er meer van weten, onderscheiden *fijsparren* en *zilversparren*, resp. *Picea* en *Abies*. De deskundigen gebruiken de Latijnsche namen. In de hierboven aangehaalde lijst van Ned. Plantennamen zal men ook voor *Pinus* het woord *den* aantreffen, voor *Picea*: *spar* en voor *Abies* (*alba*): *zilverspar*. Ten slotte merken wij nog op, dat voor *Larix* wordt gebruikt: *lork*, hetgeen een goed Nederlandsch woord is, terwijl U daarvoor bezigt: *gewone lariks*.

Een en ander samenvattende, is onze conclusie, dat, waar eene door alleszins deskundige Plantkundigen samengestelde lijst van Nederlandsche Plantennamen bestaat, men daarin geene, of althans zoo min mogelijk, wijzigingen moet aanbrengen, aangezien men anders in de Nederlandsche nomenclatuur meer aanleiding geeft tot verwarring, dan tot vereenvoudiging en duidelijkheid.

Met de meeste hoogachting:

(w.g.) Dr. J. Th. OUDEMANS en
Dr. Th. C. OUDEMANS.

Putten, 10 Sept. 1929.

Na lezing van het nu onlangs uitgebrachte Rapport der Commissie v.n., moet mij allereerst van het hart, dat m.i. de Commissie de haar gestelde taak te breed heeft opgevat en ons een rapport heeft gebracht, dat voor den boschbouwer *in het algemeen* veel te uitvoerig is, terwijl het voor den dendroloog natuurlijk te beknopt is. De Heer Houtzagers hield op de voorjaarsvergadering van 1929 der N.B.V. te Breda een inleiding over de nomenclatuur der *boschboomen*, waarna ons in Juli 1929 een lijst gewerd der wetenschappelijke en Nederlandsche namen van onze *voornaamste* houtsoorten. Het onlangs uitgebrachte rapport somt nu echter niet alleen de *voornaamste* houtsoorten op, doch ook uiterst zeldzame soorten, die voor den boschbouwer in het geheel niet in aanmerking komen *Picea morinda* Lk. b.v. is een hier te lande zeldzame spar, die bovendien zeer vorstgevoelig is en daardoor slechts op een enkele plaats in Nederland nog aanwezig is. *Larix sibirica* Ledeb. voorts is eveneens een buitengewoon zeldzame boom, die men zelden of nooit in Nederland aantreft. Dat *Abies firma* S. et Z. op de lijst vermeld staat, komt mij ook niet juist voor, daar slechts enkele exemplaren van die soort hier aangetroffen worden. Dat onder de rubriek *Pinus*, *Pinus Jeffreyi* Murr. en *Pinus ponderosa* Dougl. een plaats gekregen hebben, komt mij eveneens overbodig voor, daar die soorten wederom zelden in Nederland voorkomen en in het geheel geen belang hebben voor den Nederlandschen boschbouw. Zoo zou ik nog veel meer voorbeelden kunnen noemen.

Daarentegen wordt een soort als *Pseudotsuga glauca* Mayr., die helaas heel veel hier is aangeplant en waarover, in verband met de op die soort voorkomende ziekte *Rhabdocline Pseudotsugae* Sydow zoo veel te doen is, niet vermeld!

Kijken wij het uitgebrachte rapport van het begin af aan eens door, dan valt al dadelijk op pag. 1 op, dat de Commissie zich er over verwondert, dat de leden der N.B.V. zoo goed als niet gereageerd hebben op de voorstellen der Commissie, wat betreft de Latijnsche nomenclatuur. Dat verbaast mij echter geenszins, daar de doorsnede boschbouwer in het geheel geen belangstelling daarvoor heeft, laat staan kennis van bezit. De studie der nomenclatuur is zóó uitgebreid en zóó ingewikkeld, dat het niet doenlijk is voor een niet ingewijde een oordeel te geven over dat onderwerp. Prof. Valckenaer Suringar is sinds tal van jaren vruchtbaar bezig met het bestudeeren van dien tak der wetenschap en acht ik die zaak bij hem in volledig vertrouwde handen.

Waarom, zooals op pag. 2 vermeld staat, alleen aan de Nederlandsche Dendrologische Vereeniging en de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde (deze, een niet wetenschappelijke vereeniging) het ontwerp ter kennisname en om advies is gezonden en b.v. niet aan de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging en de Botanische Vereeniging, is mij niet duidelijk. Zooals in bovenvermelden brief van 10 Sept. 1929 vermeld staat, gaf de Ned. Nat. hist. Ver. in 1906 een lijst uit van Nederlandsche Plantennamen, die nog steeds door velen geraadpleegd wordt. Dat die lijst, die nu een vijf en twintigtal jaren in een behoefte voorziet, thans, wat de boschboomen betreft, door de moderne boschbouwers vollediger gewenscht wordt, is niet te verwonderen. Waarom dan niet gestreefd naar een herziening van die lijst? Voorts heb ik ernstig bezwaar tegen het „vormen” van Nederlandsche namen. Deze moeten liefst niet „van bovenaf” vastgesteld worden, doch moeten ontstaan „van onderaf”, uit den volksmond. De deskundigen hebben geen behoefte aan dikwijls geheel willekeurig gemaakte Nederlandsche namen, terwijl het Nederlandsche volk er zich niet van bedienen zal, daar het de meeste planten, waarvoor ze gemaakt zijn, niet eens kent of onderscheiden kan. Ir. J. P. van Lonkhuyzen geeft in den tweeden druk van zijn boek „De Houtteelt”, uitgegeven in 1930, op de laatste 4 bladzijden daarvan een uitstekende lijst van de meest gebruikte boomsoorten, onder vermelding van de familie's waartoe die behooren, als wel de Latijnsche en Hollandsche namen. Vele Latijnsche namen laat hij onvertaald staan, hetgeen m.i. een uitstekend systeem is. *Abies concolor* Ldl. et Gord. noemt hij *Concolor*, *Abies nobilis* Lindl., *Nobilis* enz.

Dat vervolgens op pag. 2 onder c van het Rapport gesproken wordt van „gewone naam”, komt mij niet juist voor.

Waarom niet gesproken van „Nederlandsche naam”?

Op pag. 4 wordt voorts voorgesteld, om in plaats van de tot nog toe gebruikelijke benamingen voor de geslachten:

Pinus = den

Picea = fijnspar

Abies = zilverspar,

voor Pinus te gebruiken pijn of pijnboom, voor Picea = spar en voor Abies = den. Met den meesten aandrang wensch ik te waarschuwen tegen het volgen van die benamingen, daar dat niet anders dan tot de grootste verwarring aanleiding zal geven. De Commissie meent, dat die voorgestelde verandering op *historischen* grondslag te verdedigen is en staft die meening op vermelding van enkele bronnen sedert 1825. Wil men op *werkelijk* historischen grondslag bewijzen, dat voor Pinus de naam *den* de meest gebruikte naam vormde, dan verwijs ik naar de volgende bronnen:

In den Bijbel: Kon. 5. 8:ick sal allen Uwen wille doen met het cederenhout, ende met het dennenhout.

In den Bijbel: Jes. 14. 8: Oock verheugen haer de dennen over u, ende de cederen van den Libanon.

(Zoover mij bekend is, komen de woorden pijnboom of spar in den Bijbel niet voor).

Camphuyzen Ps. 104. 10: Daer staet den Denn, op wiens verheven top De Reyger woont.

C. Kilianus: *Dictionarium Teutonico Latino* van 1574:

dennenboom = Teda, pinus, arbor conifera.

wit dennenboom = Abies

rood dennenboom = Picea.

(Spar komt in dit woordenboek niet voor.)

J. v. d. Vondel, 3. 242: De dennen branden ras. Te lichter, daer een wind met kracht daer in quam bruysen.

Jacob van Lennep in *Klaasje Zevenster*: Hooger op verheffen zich rijzige dennen uit den zandigen heuvelgrond.

Voorts in de volgende boschbouwkundige werken:

1802 A. P. R. C. van der Borgh: Opgaaf van den aanleg van dennenbosschen.

1806 Th. C. van Ryckevorsel: Verhandeling over den aanleg van dennenbosschen.

1806 A. P. R. C. van der Borgh: Aanleg van 3 morgen dennenbosch.

1806 M. J. Eyck: Aanleg van 3 morgen Dennenbosch.

1842 W. K. van Gennep: Over de gebruikelijke wijze van aanleg van Dennenbosschen in Nederland.

1854 *Tijdschrift van Nijverheid* dl. XV st. 2 pag. 39: De grove den, zijn technisch en geneeskundig nut.

1856 R. W. Boer: Bijdragen tot de kennis der houteelt: pag. 197—205, waarin *Pinus sylvestris* aangeduid wordt

met grove den, *Picea excelsa* met fijnspar en *Abies pectinata* met zilverspar.

1891 G. E. H. Tutein Nolthenius : Handleiding voor het aanleggen en behandelen van Grove-dennenbosschen. (zie het historische gedeelte op de paginae 2—5.)

? Jhr. Mr. J. de Grez : Bijdrage tot de geschiedenis van de dennenteelt in Noord-Brabant.

De aanhaling van al deze bronnen diene slechts om aan te toonen, dat de *historie* anders uitwijst, dan de Commissie in haar Rapport betoogt. Ik ben echter van meening, dat de *historie* in deze weinig zeggingskracht heeft. De „*vox populi*” (en daar behoort die der semi-deskundigen óók onder), onderscheidt slechts *dennen* en *sparren*. De werkelijk deskundigen onderscheiden natuurlijk de drie genera *dennen*, *fijnsparren* en *zilversparren*, doch bediënen zich voor de meeste exotische soorten van de Latijnsche namen.

De Heer L. A. Springer, Voorzitter der bovengenoemde Commissie, was zoo vriendelijk mij onlangs een overdruk toe te zenden van een door hem geschreven artikel, getiteld : „*Pijnboom - Spar - Den*”, gepubliceerd in *Floralia*. Daarin schrijft hij o.a. : „Ik zou zeker niet over te halen zijn aan alle mogelijke tuin- of kamerplanten een Nederlandschen naam te geven. Waarom ook ? Laat het publiek leeren zich te bedienen van wetenschappelijke namen. Men spreekt toch ook van *Begonia*, *Gloxinia*, *Dahlia*, *Clivia* enz.” ? Dit standpunt van den Heer Springer juich ik toe ; waarom dan nu een lijst gepubliceerd, waarin tal van weillekeurige gemaakte semi-Nederlandsche namen voorkomen ? Als voorbeeld zou ik willen noemen :

Picea morinda = Himalayaspar

Pinus excelsa = Himalayapijn

Pinus peuce = Balkan pijn enz.

(Waarom Himalayaspar en Himalayapijn aan één woord worden geschreven, terwijl Balkan pijn in twee woorden, is mij niet duidelijk. M.i. moeten zulke samengestelde woorden nimmer aan één worden geschreven, doch steeds in twee woorden, verbonden met een *trait d'union*.) In hetzelfde geschrift van den Heer Springer raadt hij aan *Pseudotsuga Douglasii* te noemen *Douglasspar*. In de naamlijst der Commissie v.n. wordt daar echter voor geschreven *Douglasden*.

Zooals uit den brief van mijn Vader en mij d.d. 10 Sept. 1929 aan het Bestuur der N.B.V. blijkt, zijn wij sterk gekant tegen het veranderen van een zóó ingeburgerden naam als *den* voor het geslacht *Pinus* en dien naam, waarover sinds eeuwen reeds beschikt is, te gebruiken voor het geslacht *Abies*, dat slechts sporadisch vertegenwoordigers in Nederland heeft. Een hopelooze verwarring zal hiervan het gevolg zijn. Het woord *den* vormt een begrip in onze hersenen,

waarbij wij de voorstelling van een Pinus hebben. Als wij spreken over een tafel, een stoel, een kast, dan zijn dat allemaal *begrippen* voor ons en is het onmogelijk een dergelijk begrip te gaan veranderen. Gesteld, dat de Kon. Nederlandsche Automobiëclub in een vergadering zou aannemen het woord „auto” te veranderen in „zelfbeweger”, dacht men dan heusch, dat het groote publiek den naam „auto” zou loslaten? Het woord „auto” is, alhoewel men overtuigd is, dat dat woord qua woord niet uitdrukt, wat men bedoelt, onuitroeibaar; bij het hooren van dat woord maken wij ons een voorstelling van een automobiël en dat zal het woord „zelfbeweger” niet doen. Zoo ook is het begrip „den” voor een Pinus niet uit onze hersenen weg te vagen en is het niet te verantwoorden dien naam, die sinds eeuwen gebruikt is en nog steeds gebruikt wordt voor onzen populairsten woudboom, te gaan benutten voor den zilverspar.

De samenstellingen met het woord „den” (en waarin steeds „Pinus” bedoeld wordt) zijn voorts zôo veelvuldig, dat ook uit dat oogpunt een verandering in die namen onverdedigbaar is. Men denke slechts aan: dennenlotrups, dennenknoprupps, dennenpijlstaart, gestreepte dennenrupps, dennenbladwesp, dennenschot, dennenscheerder. Zou men dan voortaan moeten spreken van de pijnlotrups, van de pijnpijlstaart, van het pijnshot en van den pijnscheerder? (Dit laatste woord zal zeker al zeer impopulair worden!) Zouden de tientallen notarissen in Nederland voortaan de door hen te houden „dennenverkoopingen” moeten aankondigen met „pijnverkoopingen”? Indien men eenigszins gevoel heeft voor volkspsyche, dan zal men vooraf reeds weten, dat zülke namen nimmer ingang zullen vinden.

Daarom, laten de deskundigen zich blijven houden aan:

Pinus = den
Picea = fijnspar
Abies = zilverspar

en laten de niet-deskundigen blijven spreken van „den” voor Pinus en „spar” voor Picea en Abies, alsmede voor Tsuga en Pseudotsuga.